

Ärende: VN/5137/2022-OM-229

Totalreform av beredskapslagen; arbetsgruppens betänkande

1 kap. Allmänna bestämmelser

Kommentarer om bestämmelserna i 1 kap. och specialmotiveringen till dem:

Inga kommentarer.

2 kap. Beredskapsskyldighet

Kommentarer om det organisatoriska tillämpningsområdet för den allmänna beredskapsskyldigheten (6 § 1 mom.):

Inga kommentarer.

Kommentarer om det materiella innehållet i den allmänna beredskapsskyldigheten (6–8 §):

Inga kommentarer.

Övriga kommentarer om bestämmelserna i 2 kap. och specialmotiveringen till dem:

Kan konstateras att kommunen redan åtar sig att utföra de i 7–8 §§ nämnda åtgärderna. Förslaget är därmed realistiskt.

3 kap. Beslut om undantagsförhållanden och om ibruktagande av tilläggsbefogenheter

Kommentarer om förutsättningarna för undantagsförhållanden (11 §, jfr den nuvarande definitionen av undantagsförhållanden):

Inga kommentarer.

Kommentarer om beslut om att undantagsförhållanden råder eller har upphört (12 och 21 §):

Inga kommentarer.

Kommentarer om förfarandet för ibruktagande av tilläggsbefogenheter (13–20 §):

Konstateras att det föreslagna förfaringssättet tillåter snabba och smidiga arbetssätt. Samtidigt förutsätter detta god beredskapsplanering av kommunerna, eftersom tilläggsbefogenheterna ska kunna tillämpas omedelbart. Det finns ett stort behov av nationella anvisningar och rekommendationer för att kommunerna ska kunna tillämpa befogenheterna på jämlikt sätt. Dessutom krävs regionalt samarbete.

Kommentarer om statsrådets särskilda uppföljningsskyldigheter (22 och 23 §):

Inga kommentarer.

4 kap. Styrning av hanteringen av undantagsförhållanden samt specialarrangemang inom förvaltningen

Kommentarer om bestämmelserna i 4 kap. och specialmotiveringen:

24 § Nationell styrning av hanteringen av undantagsförhållanden: Andra momentets innebörd är oklar ur kommunens perspektiv. Kommunen efterfrågar förtydliganden om vilka typer av situationer bestämmelsen är avsedd att tillämpas på: "Statsrådet kan under undantagsförhållanden styra underlydande myndigheter samt välfärdsområden och kommuner i den omfattning det är nödvändigt med tanke på hanteringen av undantagsförhållandena."

5 kap. Principer för utövande av tilläggsbefogenheter och allmänna bestämmelser om tillämpningen av dem

Kommentarer om bestämmelserna i 5 kap. och specialmotiveringen till dem:

Inga kommentarer.

6 kap. Organiseringen av förvaltningen samt statens finansförvaltning

Kommentarer om bestämmelserna i 6 kap. och specialmotiveringen till dem:

35 § Skyldighet att publicera meddelanden med visst innehåll eller förbud mot publicering: En ny bestämmelse föreslås som möjliggör att kommunen förbjuds publicera vissa meddelanden. Kommunen efterfrågar förtydliganden om hur denna befogenhet ska tillämpas i praktiken och hur kommunen får kännedom om vilka typer av meddelanden som avses.

7 kap. Tryggande av tillgången på arbetskraft

Kommentarer om bestämmelserna i 7 kap. och specialmotiveringen till dem:

Inga kommentarer.

8 kap. Arbetsplikt

Kommentarer om bestämmelserna i 8 kap. och specialmotiveringen till dem:

51 § Begränsningar i fråga om arbetsförordnandet: Kommunens tolkning är att bestämmelsen i 2 mom. 4 punkten innebär att kommunanställda inte kan ges arbetsförordnanden till uppgifter utanför kommunens organisation, eftersom de behövs för att trygga den egna verksamheten. Kommunen önskar bekräftelse på att denna tolkning stämmer.

9 kap. Tryggande av den militära försvarsberedskapen

Kommentarer om bestämmelserna i 9 kap. och specialmotiveringen till dem:

Inga kommentarer.

10 kap. Begränsningar i rörelsefriheten och vistelsebegränsningar samt förflyttning av befolkning

Kommentarer om bestämmelserna i 10 kap. och specialmotiveringen till dem:

Inga kommentarer.

11 kap. Övertagningsrätt och skyldighet att tillhandahålla tjänster

Kommentarer om bestämmelserna i 11 kap. och specialmotiveringen till dem:

74 § Skyldighet att överlåta markområden och lägenheter som behövs för befolkningsskyddet:

Kommunen efterfrågar ett förtydligande av prioriteringsordningen när flera aktörer kan ha behov av samma fastigheter under undantagsförhållanden. I nuläget framgår det inte av lagförslaget om:

- - Försvarsmaktens reserveringar ska ges företräde,
- - räddningsväsendets behov ska beaktas i andra hand, och
- - kommunernas egna objekt därmed kommer i tredje hand.

Det är viktigt att denna ordningsföljd fastställs tydligt i antingen lag eller förordning, eftersom oklarheter i prioriteringen riskerar att försvåra kommunens egen planering av befolkningsskydd, inhysning och andra beredskapsrelaterade uppgifter. Alldeles särskilt bör framkomma att Försvarsmakten och räddningsväsendet inte utan mycket goda skäl kan överta sådana byggnader som krävs för att kommunen ska uppfylla sina lagstadgade uppgifter, t.ex. skolbyggnader och byggnader med centralkök.

Kommunen efterfrågar även att det anges hur kommunen ska få kännedom om fastigheter och objekt inom kommunens område som andra myndigheter (t.ex. Försvarsmakten eller räddningsmyndigheten) redan reserverat eller avser att reservera. Ett nationellt informationsflöde behövs, även under normala förhållanden, för att undvika överlappande beslut och för att säkerställa att alla myndigheter kan agera på ett samordnat vis.

12 kap. Tryggande av befolkningens nödvändiga försörjning och ändringar av den sociala tryggheten

Kommentarer om bestämmelserna i 12 kap. och specialmotiveringen till dem:

Inga kommentarer.

13 kap. Tryggande av tillgången till nödvändiga nyttigheter och tjänster

Kommentarer om bestämmelserna i 13 kap. och specialmotiveringen till dem:

90 § Tryggande av tillräckliga konsumtionsnyttigheter: Kommunen välkomnar de föreslagna preciseringarna, särskilt att statsrådet fastställer inköpskvoter och att näringsidkaren ansvarar för överlåtelsen av varor. Detta minskar kommunen administrativa bördor och främjar jämlik behandling i landet.

Kommunen efterfrågar dock förtydliganden om vilka system som ska användas för regleringen och vem som ansvarar för att utveckla och förvalta dessa system. Kommunen efterfrågar därtill förtydligande av vad som avses med formuleringen ”till den del de inte kan fördelas utifrån befolkningsdatasystemet”. Kommunens tolkning är att bestämmelsen syftar på evakueringsituationer, där en del av den förflyttade befolkningen tillfälligt vistas i kommunen men inte är registrerad som bosatt i befolkningsdatasystemet.

14 kap. Tryggande av tillgången till social- och hälsovård samt till utbildning

Kommentarer om bestämmelserna i 14 kap. och specialmotiveringen till dem:

96 § Undantag som gäller social- och hälsovårdstjänster: Konstateras att nedanstående bestämmelse ur den nuvarande beredskapslagen inte ingår i förslaget till ny beredskapslag. Kommunen bedömer att syftet med bestämmelsen fortsatt är ändamålsenligt och behövligt under undantagsförhållanden, särskilt i situationer där personalresurser inom kommunen är hårt belastade och då det finns ett behov av att tillfälligt omprioritera arbetskraft för att tryggas samhällsviktiga funktioner – dock inte nödvändigtvis enbart med tanke på ordnandet av social- och hälsovårdstjänster. Kommunen föreslår därför att motsvarande reglering tas in i den nya beredskapslagen. Tillägget kunde vid behov flyttas till 101 §.

Ur beredskapslagen (1552/2011), 88 § Social- och hälsovårdstjänster samt hälsoskydd mom. 2: ”För tryggande av befolkningens social- och hälsovård under undantagsförhållanden som avses i 3 § 1 och 4–6 punkten kan det genom förordning av statsrådet föreskrivas att kommunen kan avstå från ansvaret för att ordna småbarnspedagogik enligt lagen om småbarnspedagogik (540/2018), om barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare kan ordna vården av barnen på annat sätt.”

101 § Ändringar som gäller ordnande av undervisningsverksamhet och fostran: Konstateras att det inte ingår några bestämmelser gällande upplättade krav på gruppstorlekar, klassrumsstorlekar eller (antalet) personal. En tilläggsbestämmelse som minskar motsvarande krav vore ändamålsenlig att kunna tas i bruk vid behov. Även förskoleundervisning kan behöva omfattas av distansstudier.

15 kap. Ordnanande av boende

Kommentarer om bestämmelserna i 15 kap. och specialmotiveringen till dem:

103 § Myndighet som reglerar bostadsbeståndet: En bestämmelse behövs som möjliggör att den myndighet som reglerar byggnadsbeståndet har rätt att överföra sin befogenhet enligt denna lag till en tjänsteinnehavare.

106 § Förfarande vid uthyrning av lägenhet: Kommunen konstaterar att statlig vägledning krävs för att säkerställa jämlik behandling av befolkningsgrupper vid anvisning av bostäder. Den nuvarande formuleringen upplevs som otydlig och riskerar att ge upphov till varierande lokala tolkningar vid prioritering av olika befolkningsgrupperna: "När det bestäms om uppkomsten av ett hyresförhållande ska lägenhetsinnehavarens och hyresgästens ställning och personliga förhållanden beaktas på behörigt sätt. Uthyrningslägenheterna ska i första hand anvisas sådana bostadsbehövande vars behov av bostad är störst med beaktande av sökandens och dennes familjs personliga förhållanden eller hälsoaspekter. Lägenhetsinnehavarens förslag ska i möjligaste mån beaktas." Sekretessproblematik gällande förandet av register över evakuerades hälsotillstånd får inte hindra arbetet. Den i 106 § föreskrivna tidsfristen på 14 dagar för att anvisa en bostad från det att en anmälan inkommit är mycket kort. Kommunen föreslår att tidsfristen förlängs.

107 §: Hyresförhållandets längd behöver specificeras i hyresavtalet, vilket problematiseras av att det löper ut "senast när den ibruktagningsförfordning som avser befogenheten i fråga upphör att gälla".

16 kap. Trygghet av finansmarknaden och försäkringsmarknaden

Kommentarer om bestämmelserna i 16 kap. och specialmotiveringen till dem (exkl. 110 §):

Inga kommentarer.

Kommentarer om 110 § 1 mom. 1 punkten (utförselbud):

Inga kommentarer.

Kommentarer om 110 § 1 mom. 2 punkten (införselbud):

Inga kommentarer.

Kommentarer om 110 § 1 mom. 3 punkten (förbud mot vissa ekonomiska transaktioner):

Inga kommentarer.

Kommentarer om 110 § 1 mom. 4 punkten (hemtagningsskyldighet):

Inga kommentarer.

Kommentarer om 110 § 2–5 mom.:

Inga kommentarer.

17 kap. Trygghet av energiförsörjningen, vattentjänsterna och avfallshanteringen

Kommentarer om bestämmelserna i 17 kap. och specialmotiveringen till dem:

130 § Begränsning av användningen av fjärrvärme: Kommunen noterar att en felaktig paragrafhänvisning ("4–5 mom.") i fjärde momentet bör korrigeras.

18 kap. Trygghet av nödvändiga kommunikations- och posttjänster

Kommentarer om bestämmelserna i 18 kap. och specialmotiveringen till dem:

Inga kommentarer.

19 kap. Tryggande av livsmedelsproduktionen

Kommentarer om bestämmelserna i 19 kap. och specialmotiveringen till dem:

Inga kommentarer.

20 kap. Tryggande av nödvändigt byggande

Kommentarer om bestämmelserna i 20 kap. och specialmotiveringen till dem:

141 § Tillstånd att inleda eller fortsätta byggande: Ett förtydligande om vilket datasystem för den byggda miljön som avses efterfrågas.

Allmänna frågor som gäller avdelning III

Allmänna kommentarer om strukturen på den del som gäller befogenheter och om sättet att reglera befogenheterna:

Inga kommentarer.

Eventuella andra kommentarer om hela den del som gäller befogenheter:

Inga kommentarer.

21 kap. Allmänna bestämmelser om verkställigheten av tilläggsbefogenheter

Kommentarer om bestämmelserna i 21 kap. och specialmotiveringen till dem:

Inga kommentarer.

22 kap. Särskilda bestämmelser om verkställigheten av tilläggsbefogenheter

Kommentarer om bestämmelserna i 22 kap. och specialmotiveringen till dem:

153 § Ordande av tjänster för förflyttad befolkning: Konstateras att kommunens tjänster skulle behöva utvidgas att omfatta all förflyttad befolkning. Kommunen konstaterar att detta avsevärt ökar kommunens ansvar i en situation då kommunens resurser sannolikt är ansträngda, eftersom dessa då också kan behövas för att bistå välfärdsområdet med befolkningsskyddsuppgifter. Kommunen föreslår att välfärdsområdet – som enligt lag har organiseringsansvaret vid inrättandet av evakueringscenter – bör stå för samtliga kostnader för inkvartering, matförsörjning och övrig omsorg, och vid behov även ersätta kommunerna när dessa enligt avtal åtar sig sådana uppgifter.

23 kap. Ersättningar

Kommentarer om bestämmelserna i 23 kap. och specialmotiveringen till dem:

162 § Kostnader för särskilt stöd under undantagsförhållanden: I arbetsgruppens betänkande (s. 91) konstateras att många av de befogenheter som föreslås för kommunerna kan innebära betydande merarbete och merkostnader för kommunerna. Trots detta noteras att ersättningsfrågor inte alls framgår för kommunernas del. Det bör framgå, exempelvis i 162 § eller i en separat paragraf, hur kommunernas kostnader ska ersättas, på motsvarande sätt som för välfärdsområdena.

24 kap. och lagförslaget om ändring av strafflagen. Straffbestämmelser

Kommentarer om bestämmelserna i 24 kap. i beredskapslagen och i lagförslaget om ändring av strafflagen (lagförslag 2) och om specialmotiveringen till dem:

Inga kommentarer.

25 kap. Ändringssökande

Kommentarer om bestämmelserna i 25 kap. och specialmotiveringen till dem:

Inga kommentarer.

Den allmänna motiveringen i utkastet till regeringsproposition

Kommentarer om konsekvensbedömningen:

Inga kommentarer.

Kommentarer om motiveringen till lagstiftningsordningen:

Inga kommentarer.

Övriga kommentarer om motiveringen i utkastet till regeringsproposition:

Kronoby kommun betonar vikten av tydlig ansvarsfördelning mellan staten, välfärdsområden och kommuner och behovet av klara anvisningar för hur tilläggsbefogenheter ska tillämpas. Nationell samordning i frågor som reglering, evakuering och inhysning eftersträvas. Därtill behöver kommunerna kompenseras för de uppgifter de åläggs när tilläggsbefogenheter tillämpas.

Förslaget till beredskapslag saknar bestämmelser om upphandling i undantagsförhållanden. Erfarenheter från Ukraina visar att krav på konkurrensutsättning ibland måste lättas upp för att uppnå handlingskraft och att snabba direktupphandlingar kan vara nödvändiga vid akuta behov. Förslaget behandlar inte hur val ska ordnas under undantagsförhållanden.

Språkliga kommentarer:

- 6 §: I den svenska översättningen används termen beredskapsskyldige. Här kunde man överväga att använda den mer könsneutrala termen beredskapsskyldiga även i singularis.

- - 50 §: Termen funktionsnedsättning kunde ersättas med den mer politiskt korrekta termen funktionsvariation. Och arbetspliktige kunde ersättas med den mer könsneutrala benämningen arbetspliktiga. Dessa termer finns även på fler ställen i förslaget.
- - 55 §: Närings-, trafik- och miljöcentralerna behöver uppdateras konsekvent i förslaget (mom. 3). Och termen den uppgiftsansvarige kunde konsekvent ersättas med den uppgiftsansvariga.
- - 67 §: Termen polisman kunde ersättas med den könsneutrala termen polis.
- - 141 §: Kommunen noterar att termen denne kan ersättas med hens för att använda ett mer inkluderande språk.

Arbetsgruppens betänkande

Allmänna ställningstaganden om behovet av en reform och de centrala lösningarna i reformen:

En reform av beredskapslagen är nödvändig – specifikt när det gäller precisering av tilläggsbefogenheterna. Förslaget tillåter snabbare agerande, men förutsätter effektiviserad beredskapsplanering av alla aktörer, vilket kräver stöd, råd och anvisningar. Lärdomar från covid-19-pandemin har beaktats väl i arbetsgruppens betänkande.

Säkerhetsstrategin för samhället poängterar tredje och fjärde sektorns betydelse vid beredskap. Samtidigt är t.ex. skyldigheten att utföra befolkningsskyddsarbete vagt beskriven i förslaget.

En stor brist berör ersättning till kommunerna. I arbetsgruppens betänkande (s. 91) konstateras många av de befogenheter som föreslås för kommunerna kan innebära betydande merarbete och merkostnader för kommunerna. Trots detta kan konstateras att ersättningsfrågor inte alls framgår för kommunernas del. Det bör framgå hur kommunernas kostnader ska ersättas, på motsvarande sätt som för välfärdsområdena.

Övriga allmänna kommentarer om arbetsgruppens betänkande:

Inga kommentarer.

Nyberg Susanne
Kronoby kommun